



JOH SCHOUW, BLOEMBOLLEN- EN BOLBLOEMENADVISEUR

JOH SCHOUW

# ‘Meerlagenteelt is

De tulpenbroeierij is een dynamische tak van sport. Nadat midden jaren negentig de waterbroei voor een spectaculaire doorbraak zorgde, staan momenteel de automatische bosmachine en de meerlagenteelt in de schijnwerpers. Deze laatste ontwikkeling is overigens niet echt nieuw, zegt bloembollen- en bolbloemenadviseur Joh Schouw. ‘Het is modern onderopzetten.’

Tekst:  
Gerrit Wildenbeest  
Foto's:  
René Faas

**A**ls je, zoals Joh Schouw, ruim een halve eeuw meeloopt in het bollenvak, verbaas je je niet meer zo snel. ‘Ik heb wel geleerd om niet gauw te zeggen dat iets niet kan’, zegt de bij Tuinbouwwadviesgroep Lucel BV (onlangs overgenomen door de investeringsmaatschappij Scarlet Groep) werkzame Schouw. Neem de schaalvergroting. ‘Ik weet niet meer wat groot is’. Dat er over tien jaar dubbel zoveel tulpen afgebroeid worden als nu, het zou zo maar kunnen. ‘Die grote getallen vinden toch vaak weer een baas. Er worden markten aangeboord, die er voorheen niet waren’. Toch blijft er ook veel hetzelfde. De tulp houdt eigenschappen, waar elke broeier, groot of klein, rekening mee moet houden, wil hij een goed product op de markt zetten. En veel ontwikkelingen die nieuw lijken, hebben al een lange voorgeschiedenis. Al jaren geleden wist Schouw dat je lastige cultivars best onder kunstlicht kunt broeien, als je er maar voldoende lampen boven hangt. En de eerste aanzetten tot de meerlagenteelt maakte Schouw al in de jaren zeventig mee.

### Wat is je mening over de huidige aandacht voor de meerlagenteelt?

‘Die is vooral ingegeven doordat veel broeiers aan hun maximale oppervlakte zitten. Hier in West-Friesland hebben we daar niet zoveel last van, maar elders in Noord-Holland is 2000 vierkante

meter kas vaak het maximum. Daar zit je al gauw aan, met de meerlagenteelt kun je dan je productie toch verhogen. Maar op zichzelf is de meerlagenteelt oude wijn in nieuwe zakken. Zelfs het broeien in drie lagen, waar nu de eerste broeiers mee aan de slag gaan, is niet nieuw. Al in de jaren zeventig had ik een klant die in drie lagen ‘Prominence’ broeide. Er was zelfs iemand die in zes lagen Starren broeide met TL-bakken er boven, we haalden een productie uit de cel, dat was heel bar. Nee ik ben helemaal niet bang voor de drielagenteelt, dat kan gewoon prima. Het zoeken is nu nog een beetje hoe je de verdeling maakt tussen de periodes onderop en bovenop. Momenteel denken we dat de verhouding 1-3-3 (respectievelijk onderop, bovenop en in het kasgedeelte waar ze niet drie hoog staan) het beste is. Bij cultivars met veel kasdagen zul je 1 op 4 moeten draaien, dat wil zeggen twee periodes in het daglicht of 1-3-3 met extra lampen. In de eerste periode kunnen ze het langst - een week of meer - donker staan, later in het seizoen kan dat ingekort worden naar een dag of vier, je hebt dan ook minder kasdagen nodig. Voor de onderste laag zie je momenteel vaak dat men belicht met twee strengen TL-buizen (dubbele buizen), 1 wit en 1 paars naast elkaar, over de hele lengte/breedte van je container van zes meter. Dan kun je ze ook nog in een latere fase op de onderste laag zetten omdat je er licht bij hebt. In wezen is dat



# modern onderopzetten'

voor de eerste vijf-zes dagen niet echt nodig, maar het is wel ondersteunend positief. Ze gaan dan iets gauwer spreiden als je ze met korte spuit hebt ingehaald”.

## **Nieuw is wel de toepassing van led-belichting, waar onderzoekers veel van verwachten...**

“Het enthousiasme voor led-belichting is wat ingezakt. Het energieverbruik valt nog niet mee, je moet het hebben van de langere levensduur. Maar de lampen zijn ook duurder, dus dat is misschien vestzak-broekzak. Het onderzoek naar led-belichting gaat nog volop door, maar de klanten in de meerlandenteelt die ik heb, wachten daar niet op. Zij boeken goede resultaten met afwisselend wit en blauw licht van TL buizen. Nee, ik zie de led-belichting in de tulpenteelt nog niet zo gauw massaal toegepast worden”.

## **Een andere ontwikkeling die eindelijk praktijkgereed is, is de automatische bosmachine. Er zijn nu twee concurrerende systemen op de markt, de Tulipstar van Havatec en de Bercomex Furora. Wat is jouw oordeel?**

“Ik vind het nog te vroeg voor een definitief oordeel. Nu beide machines in de praktijk draaien, zullen er zeker nog kinderziektes uitgehaald worden. Ik heb begrepen dat de capaciteit van de Bercomex-machine hoger ligt, maar er is ook een prijsverschil van zo'n twee ton met de Tulipstar. Misschien dat de Havatec-machine iets meer geschikt is voor de middenbedrijven. De meeste tulpenbroeiers hebben maar één soort bloem, dus het feit dat de Furora voor meerdere bloemsoorten geschikt is zal in ons vak niet zo tellen. Maar nogmaals, het is nog te vroeg voor een definitief oordeel. Het is altijd positief dat mensen hun nek willen uitsteken en als eerste iets nieuws kopen. Daarmee

veroordelen ze zich tot de op een na beste uitvoering, maar je hebt dit soort pioniers wel nodig”.

## **Welke doorontwikkelingen zie je in de waterbroei? Gaat het stromend water in de vorm van eb- en vloedsystemen het toch geleidelijk maken? Wordt kokosbroei een alternatief?**

“De prikzak blijft voor de grote massa van de waterbroeiers, zo'n 75 procent van alle tulpen worden op water gebroeid, het populairste systeem. Bij zweetgevoeliger, dikke bollen of niet voor de waterbroei geschikte soorten, blijft potgrond een alternatief. Ja, voor aparte dingen of een zwaardere bos is eb- en vloed ook een mogelijkheid, dan heeft het misschien zin om die extra investeringen te doen. Ik constateer wel dat een zwaardere bos of een exclusieve tulp lang niet altijd die benodigde hogere prijs opbrengt. We worden toch een beetje geregeerd door de supermarkt, voor wie een rode tulp een rode is en wit is wit, vul jij het soort maar in. Vandaar dat het investeren in stromend water voor een hoop broeiers geen zin heeft. Het geeft een hoop kopzorgen en je haalt het er gewoon niet uit. Maar ik houd de ogen wel open voor broeiers die een apart doel voor ogen hebben. Al met al denk ik dat de verhouding in de waterbroei zich wel iets zal wijzigen in de richting van eb en vloed, maar dat zal langzaam gaan. Wat betreft de broeibakken is er een tendens dat de binnenbak vervangen wordt door systemen met een enkele broeierijbak. Het probleem lag ook een beetje bij de maten kleiner dan 10. Hoe plant je die, zonder dat ze onder water komen te staan? De vraag is ook: moet je die wel broeien? Een nieuwe ontwikkeling is de toepassing van Disappyr om remstoffen tegen te gaan. Je hoeft dan niet meer om te storten. Het werkt wel, maar ik vind de dosering aan de lage kant. Voor kokosbroei zie ik bij irissen

wel mogelijkheden, maar in de tulpen is een nadeel dat je trektijd wel twee dagen langer wordt, over zes trekken ben je zo een paar weken kwijt. De beworteling loopt ook niet altijd even vlot”.

## **Qua logistiek investeerde een aantal jaren geleden iedereen bij nieuwbouw in een aparte plukhal. Zet die tendens door?**

“Je moet een paar dingen apart zien. Je ziet de laatste jaren een sterke ontwikkeling naar halve containers. Dat systeem is eigenlijk begonnen bij Van Dam Triflor, waar ze heel veel cultivars broeien. Van Dam wil geen al te lange rijen, zodat je sneller kunt rouleren om twee keer per dag te kunnen plukken. Je laat de tulpen dan naar voren komen; als je dan halve containers hebt en je gaat op de kopse kant staan, dan kun je heel gemakkelijk plukken. Je legt ze achter je op een band neer en dan gaan ze zo naar de bosafdeling. Dit systeem wordt in dit gebied versneld toegepast in combinatie met plukken in de kas bij een rondgaand circuit. Dan heb je geen plukhal nodig, dat heeft als voordeel dat je geen zware investering in een plukhal hoeft te doen. En als je de plukhal ook nog buiten het seizoen gebruikt, moet je 'm ook nog koud kunnen houden, dat kost veel isolatie en extra koelcapaciteit. Voordeel van de plukhal is dat je het plukken meer

kunt sturen, je kunt je weekenden praktisch vrijhouden. Degenen die een plukhal hebben, gaan er mee door, maar het automatiseren van een plukhal bij nieuwbouw is er niet meer”.

## **De doorzettende schaalvergroting gaat gepaard met verdergaande automatisering en mechanisering. Soms stuit men op grenzen, zoals bij het machinaal pellen in relatie tot zuur...**

“Het machinaal pellen is een zwak punt, of je nu koud stoomt of niet. Je ziet steeds meer dat zuurgevoelige cultivars daarom weer handmatig gepeld worden. En binnen 1-2 dagen pellen, dat is het beste. Mede door het zuurgevaar neemt het spoelen ook af. Het spoelen op de rooimachine en het later thuis nog eens overspoelen, zoals je dat in Zeeland wel ziet, wil ik niet veroordelen als je praktisch vrij van zuur geplant hebt. Maar bij een besmetting verspreiden de zuursporen zich heel snel”.

## **Wat vindt je van het in de cel sturen op de ethyleenmeter?**

“Daar werkt nog maar een enkeling mee, maar het neemt wel toe. Op zichzelf een goede zaak. Ik vraag me wel af of het minimale ventileren waartoe dat leidt niet ten koste gaat van voldoende zuurstof. Je hebt voldoende zuurstofvoorziening nodig voor een zwaardere bos tulpen”.

## **Bollenkwekers zoeken broeiers op**

Volgens Joh Schouw is er een tendens dat bollenkwekers broeiers benaderen om hun sortiment af te broeien, waarbij er volgens een bepaalde verdeelsleutel een afspraak wordt gemaakt over de verdeling van de opbrengsten. Een vorm van contractbroei dus. “Ik ken een paar grote kwekers die met een lijstje met cultivars en maten op die manier op pad gaan”. Het initiatief gaat in eerste instantie van de bollenkweker uit, die zo zijn bollen niet tegen de huidige lage marktprijzen van de hand hoeft te doen. Voor de broeier kan het ook interessant zijn. Hij hoeft niet te investeren in bollen. “Het is een nieuwe ontwikkeling. Ik weet niet of die ook stand houdt als de bollenprijzen stijgen”.